

The People's Movement in Yogyakarta: Note on Some Aspects of Refomasi Era in Indonesia.

Tassana Nualsomsri
School of Liberal Arts, Walailak University.
E-mail: tad_nuan@hotmail.com

Abstract

The purpose of this article is to inquire into the Yogya people's movement to retain specific administration and sultanate of Yogyakarta Special Administrative Region among the questions about appropriateness of those statuses which has been received since independence proclamation. The rise of this movement has been recognized in Indonesia widely and has been one of important elements which have strengthened the status quo of such specialty. The author elucidates the formation of this complicated movement that has been influenced by many factors. Besides, the author also focuses on its resources mobilization strategy which is necessary to achieve their purpose. Finally, the author argues that the rise of Yogya people's movement cannot be considered separately from the Yogya social, politics and culture context.

Keywords: indonesia; people movement, mobilization, politics of Yogyakarta, power relation.

ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน ในเมือง yokyakart: ข้อเสนอต่อบางมิติ ของยุคสมัยแห่งการปฏิรูปในอินโดนีเซีย

ทรรศนะ นวลสมศรี

สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

E-mail: tad_nuan@hotmail.com

บทคัดย่อ

190

Vol. 22
No. 1
Jan.
-
Apr.
2016

บทความชิ้นนี้มุ่งพิจารณาการเกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในเมือง yokyakart ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเรียกร่องการคงสถานะพิเศษเมือง yokyakart และสุลต่าน ภายใต้การถูกตั้งคำถามถึงความเหมาะสมของการดำรงสถานะดังกล่าวที่ได้รับมาตั้งแต่ภายหลังอินโดนีเซียเป็นเอกราช การเกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญหนึ่งที่ทำให้การเรียกร่องการคงสถานะพิเศษของเมือง yokyakart และสุลต่านมีความเข้มแข็งและได้รับความสนใจในวงกว้างในสังคมอินโดนีเซีย ผู้เขียนต้องการอธิบายให้เห็นพัฒนาการของการก่อรูปขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในเมือง yokyakart ซึ่งมีความซับซ้อนและได้รับการหนุนเสริมจากหลากหลายปัจจัย รวมถึงชี้ให้เห็นยุทธวิธีในการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการดำเนินกิจกรรมหรือขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ทั้งนี้รวมถึงการอภิปรายให้เห็นว่า การเกิดขึ้นของ

ขบวนการเคลื่อนไหวรวมถึงการดำเนินกิจกรรม
ต่างๆ ของกลุ่มดังกล่าวล้วนเกี่ยวข้ออยู่กับบริบท
ทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมของชาวเมือง
ยอกยAKARTAอย่างแยกจากกันไม่ออก

คำสำคัญ : การเมืองเมืองยอกยAKARTA ประเทศ
อินโดนีเซีย, ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน,
การระดมทรัพยากร, ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

บทนำ

เมื่อปลายปี 2010 ได้เกิดเหตุการณ์ประท้วงของชาวเมือง Yogyakarta จำนวนหนึ่งต่อรัฐบาลกลางขึ้นในพื้นที่เขตปกครองพิเศษจังหวัด Yogyakarta ทางตอนใต้ของเขตชวากลาง ประเทศอินโดนีเซีย¹ ประชาชนชาว Yogyakarta กว่าสองหมื่นคนมารวมตัวกันที่หน้าวังสุลต่านเพื่อเริ่มต้นเดินขบวนประท้วง รัฐบาลกลาง สาเหตุเนื่องมาจากรัฐบาลกลางที่จากarta ต้องการปรับเปลี่ยนวิธีการดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดและรองผู้ว่าราชการจังหวัดเขตปกครองพิเศษ Yogyakarta จากเดิมที่ผู้ว่าและรองผู้ว่าราชการจังหวัดมาจากการแต่งตั้ง มาเป็นการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนแทน โดยในช่วงดังกล่าว Yogyakarta ตามีผู้ว่าราชการจังหวัดคือสุลต่านฮาเม็งกูบวอนอที่ 10 (Sultan Hamengku buwono X) และรองผู้ว่าราชการจังหวัดคือปากูอัลมที่ 9 (Paku Alam IX) ผู้นำทั้งสองกำลังจะหมดวาระการดำรงตำแหน่งสมัยที่ 2 ในปี 2013 (ผู้เขียนเก็บข้อมูลช่วงปลายปี 2011) ผู้นำทั้งสองดำรงตำแหน่งดังกล่าวสืบต่อมาจากบิดา คือสุลต่านฮาเม็งกูบวอนอที่ 9 และ ปากูอัลมที่ 8 ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ว่าฯ และรองผู้ว่าราชการจังหวัด Yogyakarta ตั้งแต่หลังอินโดนีเซียเป็นเอกราช² ผู้นำทั้งสองมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติต่อกันและถือเป็นผู้นำทั้งในทางการเมือง วัฒนธรรม และประเพณีของชาวชวา โดยเฉพาะในเขตจังหวัด

¹ อินโดนีเซียในปัจจุบันแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 34 จังหวัด ใน 34 จังหวัดนั้นมีเขตปกครองพิเศษอยู่สามแห่ง คือ เขตปกครองพิเศษกรุงจาการ์ตา เขตปกครองพิเศษจังหวัดนังโกร อาจะห์ ดารุสสลาม และเขตปกครองพิเศษจังหวัด Yogyakarta แต่ละแห่งถูกตั้งให้เป็นเขตปกครองพิเศษด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน กรุงจาการ์ตามีสถานะเป็นเขตปกครองพิเศษเพราะเป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์กลางการปกครอง ต้องการการบริหารจัดการที่สะดวกรวดเร็ว สำหรับเขตปกครองพิเศษจังหวัดจังหวัดนังโกร อาจะห์ ดารุสสลาม เป็นเขตปกครองพิเศษเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการนำกฎหมายอิสลาม (Syariah) มาใช้เป็นหลักในการปกครอง ส่วนกรณีของเมือง Yogyakarta ตามีสถานะดังกล่าวเนื่องจากผู้นำและประชาชนชาวเมือง Yogyakarta ตามีบทบาทสำคัญในช่วงการต่อสู้เรียกร้องเอกราชจากเจ้าอาณานิคม อย่างไรก็ตาม ทางด้านรูปแบบการคัดเลือกผู้นำ กรุงจาการ์ตาและจังหวัดอาจะห์ ประชาชนจะเป็นผู้ลงคะแนนเลือกตั้งเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ ของอินโดนีเซีย แต่กรณีของเมือง Yogyakarta ตามีสถานะดังกล่าวออกไป เพราะผู้ว่าราชการจังหวัดจะมาจากการแต่งตั้ง โดยสุลต่านจะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งนี้ และสืบทอดตำแหน่งผ่านทางสายเลือด

ยกยกยาคาร์ตาอันเป็นที่ตั้งของราชสำนักยกยกยาคาร์ตาและปากูออลัม ยกยกยาคาร์ตาจึงถือเป็นศูนย์กลางในการธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรม จารีตแบบชาวเอวาไวได้อย่างค่อนข้างเข้มแข็ง

รัฐบาลซึ่งนำโดยประธานาธิบดีสุลีโล บัมบัง ยูตโตโยโน (Sulilo Bambang Yudhoyono) ให้เหตุผลถึงความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลง แนวทางการดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดและรองผู้ว่าราชการจังหวัด ในครั้งนี้ว่า ระบบการแต่งตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดและรองผู้ว่าราชการจังหวัด เขตปกครองพิเศษยกยกยาคาร์ตา ที่ให้ผู้นำทั้งสองดำรงตำแหน่งดังกล่าวโดย ปราศจากการเลือกตั้งมาโดยตลอดนั้น มีลักษณะเป็นเหมือนระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชย์ มากกว่าที่จะเป็นระบอบประชาธิปไตย ดังที่ สาธารณรัฐอินโดนีเซียยึดถือเป็นรูปแบบการปกครองในปัจจุบัน (Heru 2004; Ardian 2011) ทว่าด้วยความที่ชาวยกยกยาคาร์ตายังให้ความสำคัญ และยอมรับต่อตัวผู้นำทั้งสอง ทั้งในฐานะผู้นำทางการเมืองและผู้นำทาง ประเพณีและวัฒนธรรม การที่รัฐบาลต้องการลดบทบาททางการเมืองของ ผู้นำทั้งสองลง จึงเป็นสิ่งที่ประชาชนชาวยกยกยาคาร์ตาส่วนใหญ่ไม่สามารถ ยอมรับได้ จนนำมาสู่การเดินขบวนประท้วงครั้งใหญ่ดังกล่าวข้างต้นในที่สุด (Heru 2004, 53; Adhi 2010, 184)

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในยกยกยาคาร์ตาดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็น ว่าการที่สังคมอินโดนีเซียเข้าสู่ยุคที่เรียกกันว่า ยุคปฏิรูป (reformasi)³ ที่มา

² สุลต่านแห่งราชสำนักยกยกยาคาร์ตาและปากูออลัม ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่า ราชการจังหวัดและรองผู้ว่าราชการจังหวัดเขตปกครองพิเศษยกยกยาคาร์ตามาตั้งแต่หลัง อินโดนีเซียได้รับเอกราช โดยซูการ์โนประธานาธิบดีในขณะนั้นเป็นผู้ให้การรับรอง เพื่อ ตอบแทนสุลต่านฮามิงกูบูวอนอที่ 9 และสุลต่านปากูออลัมที่ 8 ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจเหนือดิน แดนยกยกยาคาร์ตาในขณะนั้น และต่างมีบทบาทสำคัญในการร่วมต่อสู้ต่อต้านนิคมดัตช์ นอกจากนั้น หลังจากอินโดนีเซียเป็นเอกราช ผู้นำทั้งสองได้ยินยอมนำเขตปกครองเมือง ยกยกยาคาร์ตาซึ่งขณะนั้นมีสถานะเป็นอาณาจักรอิสระ เข้าเป็นส่วนหนึ่งของอินโดนีเซีย เพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ รวมทั้งยังอนุญาตให้รัฐบาลย้ายศูนย์กลางการปกครองมา ที่ยกยกยาคาร์ตาในช่วงที่กรุงจาการ์ตา ถูกดัตช์ยึดครองระหว่างปี 1946-1949 เมืองหลวง ของอินโดนีเซียในช่วงเวลานั้นจึงตั้งอยู่ที่ยกยกยาคาร์ตา

พร้อมกับกระแสประชาธิปไตยที่กำลังขยายตัวภายหลังจากตกอยู่ภายใต้เผด็จการซูฮาร์โตในยุคระเบียบใหม่มายาวนานนั้น ในด้านหนึ่งคือการเห็นได้ถึงพัฒนาการทางสังคมและการเมืองของอินโดนีเซียที่รุดหน้าไปตามวิถีแห่งประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น แต่กระนั้นในอีกด้านหนึ่ง พัฒนาการของขบวนการประชาธิปไตยกลับส่งผลไม่ทางใดก็ทางหนึ่งให้เกิดความพยายามธำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจในเชิงจารีต ความตึงเครียดและสับสนที่เกิดขึ้นในยอกยาคาร์ตาตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา กระทั่งได้นำไปสู่การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลลงสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตาและสุลต่านต่อไปเช่นเดิม เป็นกรณีหนึ่งที่แสดงให้เห็นปรากฏการณ์แห่งยุคปฏิรูปของอินโดนีเซีย

การเคลื่อนไหวของชาวยอกยาคาร์ตาที่ต้องการปกป้องสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตาและสุลต่านได้เริ่มก่อตัวขึ้นตั้งแต่ปี 2002 การเคลื่อนไหวต่อกรณีนี้มีความน่าสนใจเพราะไม่ได้เป็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกี่ยวข้องหรือมีที่มาจากแรงบันดาลใจทางศาสนาหรือความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ดังที่เกิดขึ้นอยู่ทั่วไปในอินโดนีเซียในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น ดังเช่นการเกิดขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องการปกครองตนเองที่อาเจห์และอิเรียนจาयाซึ่งกลับมามีความรุนแรงอีกครั้งในยุคปฏิรูป (Bertrand, 2004) หรือความขัดแย้งทางศาสนาและชาติพันธุ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่ปะทุขึ้นทั่วอินโดนีเซียภายหลังยุคระเบียบใหม่ (Klinken, 2003) และปรากฏการณ์ของขบวนการมุสลิมหัวรุนแรงที่กลับมาเคลื่อนไหวรุนแรงและมีนัยสำคัญต่อรัฐอินโดนีเซีย (Platzdasch 2009; Bruinessen, 2013) เป็นต้น หากแต่

³ ยุคปฏิรูปในอินโดนีเซียเกิดขึ้นภายหลังการล่มสลายของยุคระเบียบใหม่ภายใต้การปกครองของอดีตประธานาธิบดีซูฮาร์โตที่ยาวนานถึง 32 ปีก่อนจะสิ้นสุดลงเมื่อปี 1998 ช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปดังกล่าวได้นำมาสู่ความเปลี่ยนแปลงในสังคม-การเมืองอินโดนีเซียหลายประการ เช่น การแบ่งบานของขบวนการประชาธิปไตย การกระจายอำนาจและการเรียกร้องหนทางแห่งการปกครองตนเอง ความเคลื่อนไหวอันหลากหลายทางศาสนาและชาติพันธุ์ สิทธิเสรีภาพทางเพศ เป็นต้น ผู้สนใจความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอินโดนีเซียช่วงเวลาดังกล่าวสามารถอ่านเพิ่มเติมได้จากงานศึกษา เช่น Emmerson (1999), Hefner (2000), O'Rourke (2002), Erb, Sulistiyanto and Faucher (2005), Nordholt and van Klinken (2007) และ Bunte and Ufen (2009)

ผู้เขียนเห็นว่าการเคลื่อนไหวของชาวออกยAKARTAนี้เป็นความพยายามที่จะแสดงออกซึ่งอัตวิสัยทางการเมือง (political subjectivity) ที่เป็นทั้งพลเมือง (citizen) ของรัฐ และพสกนิกร (subject) ขององค์สุลต่านในเวลาเดียวกัน

ที่ผ่านมาชาวออกยAKARTAได้เรียกร้องการคงสถานะพิเศษเมืองออกยAKARTA และสุลต่านจากรัฐบาล เพื่อแสดงให้เห็นว่าในพื้นที่ดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะ บางประการที่รัฐบาลควรให้สิทธิพิเศษต่อไป โดยเฉพาะการพยายามแสดงให้เห็นว่าออกยAKARTAเป็นศูนย์กลางของการธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมชาวโดยมีราชสำนักสุลต่านและปากูอัลมเป็นจุดศูนย์กลาง

บทความชิ้นนี้จึงต้องการชี้ให้เห็นการก่อเกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนโดยชาวเมืองออกยAKARTAซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ จำนวนมาก ซึ่งแม้ว่าแต่ละกลุ่มหรือองค์กรเหล่านั้นจะมียุทธวิธีในการเคลื่อนไหวที่แตกต่างไปตามแนวทางของแต่ละกลุ่ม แต่กลุ่มเคลื่อนไหวดังกล่าวเหล่านี้ต่างก็มีวัตถุประสงค์ร่วมกันคือ การเรียกร้องการคงสถานะพิเศษเมืองออกยAKARTAและสุลต่านจากรัฐบาลกลาง โดยผู้เขียนได้เลือกศึกษากลุ่มเคลื่อนไหวที่มีชื่อว่า “Posko Pejuang Ijab Qobul” ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่เคลื่อนไหวเรียกร้องประเด็นดังกล่าวผ่านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวต่างๆ อย่างต่อเนื่องแข็งขันในช่วงปลายของการรณรงค์ ก่อนที่การเคลื่อนไหวเรียกร้องประเด็นการคงสถานะพิเศษเมืองออกยAKARTAและสุลต่านจะยุติลง เมื่อรัฐบาลกลางประกาศรับรองการดำรงสถานะพิเศษดังกล่าวนั้นต่อไป

2. กำเนิดขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการคงสถานะพิเศษเมืองออกยAKARTA

2.1 บริบทก่อนหน้าการเกิดองค์กรเคลื่อนไหวในออกยAKARTA

นับตั้งแต่การประกาศโอองการที่เรียกว่า Amanat 5 September 1945 โดยสุลต่านฮาเม็งกูบูวอนอ ที่ 9 และกาดิปาเต็น ปากู อัลม ที่ 8 เจ้าผู้ครองอาณาจักรทั้งสองในเมืองออกยAKARTA เพื่อเป็นการแสดงเจตจำนงว่าแม้ผู้นำทั้งสองจะยินยอมนำดินแดนภายใต้การปกครองของตนรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่ง

ของอินโดนีเซีย แต่ก็ต้องไม่ลืมว่าหลังการประกาศเอกราชของอินโดนีเซีย ดินแดนนี้ก็เป็นอิสระและตัวผู้นำทั้งสองต้องมีอำนาจเต็มเหนือดินแดนนี้ดั้งเดิม ด้วยเหตุนี้คำประกาศดังกล่าวของผู้นำทั้งสองจึงเป็นหมุดหมายสำคัญสำหรับประชาชนชวายอกยาคาร์ตา หรืออาจกล่าวได้ว่าช่วงเวลาดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนจุดเริ่มต้นสำหรับประชาชนชวายอกยาคาร์ตาเพื่อการปกป้องสถานะพิเศษ ดินแดนเมืองยอกยาคาร์ตาไว้

ภายหลังการประกาศโองการจากผู้นำอาณจักรทั้งสองดังกล่าวข้างต้น ในวันที่ 6 กันยายน 1945 หรือเพียงหนึ่งวันให้หลัง ประธานาธิบดีซูการ์โน ได้ออกประกาศอย่างเป็นทางการที่เรียกกันว่า Piagam Penetapan ซึ่งถูกลงนามไว้ตั้งแต่เมื่อวันที่ 19 สิงหาคมปีเดียวกัน โดยเนื้อความเป็นการรับรองสถานะพิเศษของเมืองยอกยาคาร์ตาในฐานะที่เป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอินโดนีเซีย ภายใต้การปกครองของสุลต่านฮาเม็งกูบูวอนอ ที่ 9 และ ปากูอาลัม ที่ 8

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสถานะพิเศษของเมืองยอกยาคาร์ตาจะได้รับการรับรองจากประธานาธิบดี แต่หลังจากอินโดนีเซียเป็นเอกราชก็ได้มีการเคลื่อนไหวโดยเฉพาะในทางรัฐสภาจากบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลกลางออกกฎหมายรับรองสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตาอย่างเป็นทางการ แม้ว่านับแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรกของอินโดนีเซียซึ่งถูกประกาศใช้ตั้งแต่ปี 1945 ได้มีการบรรจุเนื้อหาสาระว่าด้วยการดำรงอยู่ของสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตาเอาไว้แล้ว แต่ชวายอกยาคาร์ตารู้สึกว่ายังมีเนื้อหาไม่ครอบคลุมเพียงพอ และในช่วง 10 ปีหลังกมา (ปี 2002-2012) ได้มีการพูดคุยถกเถียงเกี่ยวกับการร่างกฎหมายฉบับใหม่ (RUUK DIY) ขึ้นมาอีกครั้งจากสภาท้องถิ่นเมืองยอกยาคาร์ตาเพื่อเสนอต่อรัฐบาลกลาง

ด้วยเหตุนี้ ตลอดช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาประเด็นเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตาก็กลับมาได้รับความสนใจจากประชาชนชาวเมืองยอกยาคาร์ตาและพื้นที่อื่นๆ ในวงกว้างมากขึ้น และประเด็นดังกล่าวนี้ ยิ่งทวีความตึงเครียดมากขึ้นไปอีกด้วยปัจจัยสำคัญอีกสองประการ กล่าวคือ

ประการแรกการออกมาประกาศต่อสาธารณะชนของสุลต่านฮาเม็งกูบูนอที่ 9 เมื่อวันที่ 7 เมษายน ปี 2007 โดยมีสาระสำคัญคือ การที่สุลต่านเองไม่พร้อมที่จะดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดอีกในวาระถัดไปที่กำลังจะมาถึงคือช่วงเวลาระหว่างปี 2003-2008 ซึ่งการออกมาประกาศเจตนาของสุลต่านในครั้งนี้ ได้กลายเป็นประเด็นถกเถียงของผู้คนหลากหลายกลุ่มและหลายแง่มุม เพราะไม่มีใครคาดคิดมาก่อนว่าสุลต่านจะออกมากล่าวเช่นนั้น ในขณะที่ผู้คนจำนวนหนึ่งเห็นว่าเป็นการสมควรแล้วที่สุลต่านได้ออกมาแถลงตั้งว่า ด้วยเหตุผลว่าอันที่จริง ราชสำนักและสุลต่านไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองอยู่แล้ว เพราะควรจะดำรงสถานะอยู่เหนือเรื่องใดๆ ขณะที่ผู้คนอีกกลุ่มหนึ่งแสดงทัศนะว่า การตัดสินใจของสุลต่านในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของกระบวนการประชาธิปไตยในयोगยการ์ทา เพราะตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดควรจะมาจากการเลือกตั้งเช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ ทั่วอินโดนีเซีย

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจความคิดเห็นประชาชนเขตเมืองयोगยการ์ทา ถึงความปรารถนาของคนที่นั่นเกี่ยวกับสถานะพิเศษเมืองयोगยการ์ทา ปรากฏว่ามีถึง 74.9% ที่เห็นว่าตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเขตปกครองพิเศษเมืองयोगยการ์ทาแห่งนี้ควรจะเป็นผู้ที่มาจากราชสำนักเช่นเดิม และได้มีความพยายามจากคนกลุ่มดังกล่าวเรียกร้องขอให้สุลต่านอธิบายเหตุผลเพื่อความกระจ่างชัด ด้วยเหตุนี้ ในวันที่ 18 เมษายน ปี 2007 สุลต่านจึงได้ออกมาปราศรัยเพื่ออธิบายเหตุผลถึงการไม่พร้อมจะดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเมืองयोगยการ์ทาต่อไป ท่ามกลางประชาชนที่มาร่วมรับฟังประมาณ 40,000 กว่าคน (Ardian 2011, 365-367)

สาเหตุสำคัญประการที่สองที่ทำให้ประเด็นการดำรงสถานะพิเศษของเมืองयोगยการ์ทากลับมามีความตึงเครียดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เป็นผลมาจากการประชุมครั้งหนึ่งของคณะรัฐบาลเมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี 2010 ซึ่งประธานาธิบดีสุสีโล บัมบัง ยุคโตโยโน ได้กล่าวในที่ประชุม สรุปความได้ว่า “อินโดนีเซียเป็นประเทศที่ปกครองด้วยกฎหมายและเป็นประเทศประชาธิปไตย

ดังนั้น เราจึงไม่สามารถจะละทิ้งคุณค่าของประชาธิปไตยได้ ด้วยเหตุนี้ อินโดนีเซียจึงไม่สามารถจะมีระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อยู่ภายในได้ เพราะจะไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย” คำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคณะรัฐบาลต้องการจะสื่อถึงรูปแบบการปกครองที่ดำรงอยู่ ณ เขตปกครองพิเศษจังหวัดยอกยาคาร์ตา ซึ่งตัวสุลต่านดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดจากการสืบต่อมาจากบิดาโดยอัตโนมัติและโดยปราศจากการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามหลังจากคำกล่าวของประธานาธิบดีทำให้สุลต่านซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดด้วยนั้น ได้ออกมากล่าวตอบได้ว่าเมืองยอกยาคาร์ตานั้นไม่ได้มีลักษณะเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ตามคำกล่าวอ้างของรัฐบาล และสุลต่านก็ได้ประกาศว่าตนเองจะยอมทำตามความปรารถนาของประชาชนชาวยอกยาคาร์ตาส่วนใหญ่ ซึ่งยังคงให้การสนับสนุนการดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดของตนเองต่อไป (Ardian 2011, 384)

2.2 กำเนิดองค์กรเคลื่อนไหว Posko Pejuang Ijab Qobul

ภายหลังจากการเกิดความตึงเครียดขึ้นดังกล่าวข้างต้น แม้ตัวสุลต่านเองจะประกาศออกมาว่าจะยอมทำตามความปรารถนาของประชาชนชาวยอกยาคาร์ตาส่วนใหญ่ที่ยังคงต้องการให้ตนดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม เป็นที่ทราบกันดีว่าในช่วงเวลานั้นตัวสุลต่านเองก็มีความสับสน ลังเลใจต่อการตัดสินใจว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อประเด็นปัญหานี้ มีการพูดคุยกันในบรรดาประชาชนผู้เคลื่อนไหวเรียกร้องการคงสถานะพิเศษของยอกยาคาร์ตาว่าสาเหตุที่ทำให้สุลต่านไม่ยอมแสดงเจตนากรณีที่ชัดเจนว่าจะดำเนินการอย่างไรกับประเด็นปัญหาดังกล่าวนั้น เป็นเพราะเกิดความคิดเห็นที่แตกแยกกันเองในครอบครัวของสุลต่าน ที่มองทางออกของปัญหานี้แตกต่างกันไป คือมีทั้งที่สนับสนุนให้สุลต่านดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดต่อไป และฝ่ายที่มีความต้องการให้สุลต่านก้าวลงจากตำแหน่งดังกล่าว

แต่ในขณะเดียวกันประชาชนชาว Yogyakarta เริ่มแสดงออกถึงความต้องการที่จะคงสถานะพิเศษของเมือง Yogyakarta เอาไว้ โดยในขณะนั้น ยังไม่ได้มีการจัดรูปแบบหรือก่อตั้งองค์กรเคลื่อนไหวอย่างเป็นทางการ แต่เป็นการรวมตัวกันของผู้คนในพื้นที่เพื่อเคลื่อนไหวด้วยการจัดให้มีการเดินขบวนทางวัฒนธรรมที่เรียกว่า “kirab budaya” เป็นกิจกรรมหลักเพื่อชูประเด็นความสำคัญของเมือง Yogyakarta ในแง่มุมต่างๆ ที่มีต่ออินโดนีเซีย พร้อมกับเรียกร้องว่าตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องเป็นสุลต่านดั้งเดิมปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวด้วยการเดินขบวนลักษณะดังกล่าวของชาว Yogyakarta เหล่านี้หลายครั้งในช่วงเวลานั้น ในด้านหนึ่งเพื่อเป็นการตอบโต้แนวคิดของรัฐบาลส่วนในอีกด้านหนึ่งคือ เพื่อต้องการสื่อให้สุลต่านรับรู้ความปรารถนาของประชาชนส่วนใหญ่ใน Yogyakarta ว่าพร้อมสนับสนุนการคงสถานะพิเศษเมือง Yogyakarta และตัวสุลต่านชั้นเดิม จนท้ายที่สุด สุลต่านจึงได้ออกมาประกาศต่อสาธารณชนอีกครั้งเพื่อตอบโต้รัฐบาลกลางด้วยการตั้งคำถามว่า รัฐบาลกลางกล้าที่จะให้ประชาชนชาว Yogyakarta ทำประชามติ เพื่อตัดสินอนาคตเมือง Yogyakarta เองหรือไม่ โดยเฉพาะต่อประเด็นการดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด ว่าควรจะมาจาก การเลือกตั้งหรือสุลต่านเป็นผู้ดำรงตำแหน่งต่อไป

หลังจากนั้น เมื่อสุลต่านเรียกร้องการทำประชามติจากรัฐบาลประชาชนผู้สนับสนุนการคงสถานะพิเศษของ Yogyakarta จากหลากหลายกลุ่มและหลายพื้นที่ ก็เริ่มมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรขึ้นเพื่อเคลื่อนไหวในประเด็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น แม้ว่าจะแตกต่างกันในยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหว แต่กลุ่มหรือองค์กรเคลื่อนไหวที่ก่อตัวขึ้นใน Yogyakarta ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การปกป้องสถานะพิเศษของเมือง Yogyakarta และสุลต่านไว้ดังเดิม หนึ่งในกลุ่มองค์กรที่ได้ก่อตัวขึ้นเพื่อเคลื่อนไหวในเรื่องนี้ และเป็นกลุ่มที่ผู้เขียนได้ติดตามความเคลื่อนไหวขณะอาศัยอยู่ใน Yogyakarta คือ กลุ่ม Posko Relawan Referendum Yogyakarta หรือชื่อในภายหลังคือ Posko Pejuang Ijab Qobul⁴ ซึ่งอันที่จริงสมาชิกของกลุ่มจำนวนหนึ่งได้เริ่มรวมตัวกันก่อนหน้าการจัดตั้งองค์กรมาก่อนหน้านั้นแล้ว สืบเนื่องจากเหตุการณ์ภูเขาไฟเมอราปี

(Merapi) ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนเหนือสุดของเมืองยอกยาคาร์ตาได้ปะทุขึ้น ผลจากการปะทุดังกล่าวได้สร้างความเสียหายให้แก่ชีวิตและทรัพย์สิน ประชาชนชาวยอกยาคาร์ตาเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ ทางสมาชิกกลุ่ม จึงได้รวมตัวกันเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย หลังจากนั้นทางกลุ่ม จึงเริ่มมีสมาชิกที่เป็นกลุ่มก้อนขึ้นมา และมีการพูดคุยระหว่างสมาชิกว่า ควรจะมีการก่อตั้งสมาคมขึ้น เพื่อเคลื่อนไหวในประเด็นปัญหาสถานะพิเศษ ของเมืองยอกยาคาร์ตา

ในช่วงเริ่มต้นการก่อตั้งสมาคม ทางแกนนำกลุ่มได้ออกตระเวนไป พบปะพูดคุยกับชาวยอกยาคาร์ตาตามที่ต่างๆ ทั้งในเขตเมืองและชนบท เพื่ออธิบายถึงสภาพปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม พร้อมทั้งเชิญชวนผู้สนใจให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกหรือร่วมกันสนับสนุนกิจกรรม ของกลุ่ม จากนั้นทางแกนนำกลุ่มจึงได้เริ่มประกาศเปิดรับสมาชิก โดยแบ่งเขต การรับลงทะเบียนสมาชิกออกเป็นห้าเขต คือ หนึ่งเขตตัวเมืองและสี่เขตอำเภอ ซึ่งเป็นการแบ่งเขตตามเขตการปกครองของเมืองยอกยาคาร์ตา ทางกลุ่มได้ กำหนดยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวด้วยการใช้สโลแกนว่า “Masyarakat Yogya Siap Referendum” ซึ่งมีความหมายว่า “ประชาชนชาวยอกยาพร้อม จะทำประชามติ” เพื่อให้สอดคล้องกับคำประกาศก่อนหน้านั้นของสุลต่านที่ ทำทนายรัฐบาลกลางในประเด็นการทำประชามติ

⁴ ในช่วงแรกของการเคลื่อนไหว ชื่อ Posko Relawan Referendum มีความหมายว่า “กลุ่ม ต่อสู้เพื่อการทำประชามติ” มีนัยสนับสนุนคำพูดของสุลต่านที่ทนายรัฐบาลกล่าวจะ ให้ชาวยอกยาคาร์ตาทำประชามติเพื่อตัดสินอนาคตทางการเมืองของตนเองหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ในภายหลังเมื่อรัฐบาลไม่สามารถให้คำตอบเกี่ยวกับประเด็นนี้ได้ พร้อมกับ มีการตีความข้อเรียกร้องการทำประชามติผิดไปจากเจตนารมณ์ของทางกลุ่ม เคลื่อนไหว คือตีความว่าเป็นการทำประชามติเพื่อแยกตัวเป็นเอกราช ประกอบกับ หลังจากนั้นไม่นาน สุลต่านได้ออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลรำลึกถึงคำมั่นสัญญา ซึ่งเรียกกัน ว่า “Ijab Qobul” ที่อดีตประธานาธิบดีซูการ์โนได้ให้ไว้แก่ผู้เป็นบิดาตน (ดังกล่าวมาแล้ว ข้างต้น) ทางกลุ่มจึงเปลี่ยนชื่อและสโลแกนกลุ่มเป็น Posko Pejuang Ijab Qobul ซึ่งมีความหมายว่า “กลุ่มผู้ต่อสู้เพื่อปกป้องคำมั่นสัญญา” ทั้งนี้ในบทความชิ้นนี้ผู้เขียนจะเรียก ชื่อกลุ่มนี้อย่างย่อว่า Posko

ด้วยเหตุนี้ สมาคมหรือองค์กรเคลื่อนไหวเพื่อการคงสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตาและสุลต่าน ภายใต้ชื่อว่า Posko Relawan Referendum Yogyakarta จึงได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการในวันที่ 5 ตุลาคม ปี 2010 โดยมีศูนย์ประสานงานกลางตั้งอยู่บริเวณสนามหน้าวังสุลต่าน ช่วงแรกของการก่อตั้งรับสมาชิกนั้นยังไม่ค่อยมีผู้คนเข้าร่วมมากนัก ทางแกนนำและสมาชิกของกลุ่มจึงทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนที่ได้รับทราบปัญหาด้วยสื่อและอุปกรณ์ต่างๆ อย่างเช่น แผ่นป้าย สติกเกอร์ ธงและตราสัญลักษณ์ เป็นต้น จนมีผู้คนจำนวนมากขึ้นเริ่มเข้าไปปัญหาดังกล่าวและพร้อมเข้าร่วมหรือให้การสนับสนุนกับการจัดกิจกรรมของทางกลุ่ม

ภาพ 1 ศูนย์ประสานงานกลุ่ม Posko ซึ่งตั้งอยู่ด้านหน้าวังสุลต่าน, ที่มา: โดยผู้เขียน

3. การจัดโครงสร้างองค์กร การระดมทรัพยากรและเงินทุน

การวิเคราะห์ขบวนการทางสังคมมักเกี่ยวข้องกับองค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม เพราะองค์กรจะเข้ามาทำหน้าที่ในการรวบรวมทรัพยากร อย่างเช่น เงิน แรงงาน และความสมานฉันท์ รวมถึงการสร้างกิจกรรมการระดมทรัพยากรซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญของขบวนการทางสังคม ดังนั้น การเคลื่อนไหวต่อสู้ของขบวนการทางสังคมจะประสบผลสำเร็จ ล้มเหลว หรือสร้างผลสะท้อนใดนั้น จึงขึ้นอยู่กับกลุ่มและองค์กรในบริบทแวดล้อมของขบวนการทางสังคม

นอกจากนี้ องค์การเคลื่อนไหวทางสังคมยังต้องพยายามหาวิธีการต่อสู้ อย่างเช่น ยุทธวิธีการระดมผู้สนับสนุน ยุทธวิธีดึงสาธารณชนและชนชั้นนำ เพื่อให้เปลี่ยนมาเป็นผู้เห็นอกเห็นใจ หรือยุทธวิธีที่ทำให้ผู้ที่ขัดขวางต่อต้าน กลายเป็นผู้ที่เป็กลาง ด้วยเหตุนี้ ทฤษฎีการระดมทรัพยากรจึงมองว่า ขบวนการ ทางสังคมสามารถสร้างและใช้ประโยชน์จากบริบทหรือสภาพแวดล้อมดังกล่าว นี้ได้ อย่างเช่น การใช้พื้นที่สื่อหรือเครือข่ายทางสังคม หรือการใช้กลุ่มองค์กร หรือสถาบันทางสังคมบางอย่าง เป็นต้น (McCarthy and Zald 1977, 1216, อ้างถึงใน ประภาส 2552, 77-78) ในแง่นี้คำอธิบายข้างต้นสอดคล้องกับการที่ กลุ่มเคลื่อนไหว Posko ได้ดำเนินกิจกรรมในการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถจัดตั้งองค์กรขึ้นได้ และนำทรัพยากรด้านต่าง ๆ เหล่านั้นมา เป็นตัวขับเคลื่อนเพื่อการดำเนินกิจกรรมการเคลื่อนไหวเรียกร้องต่อไป

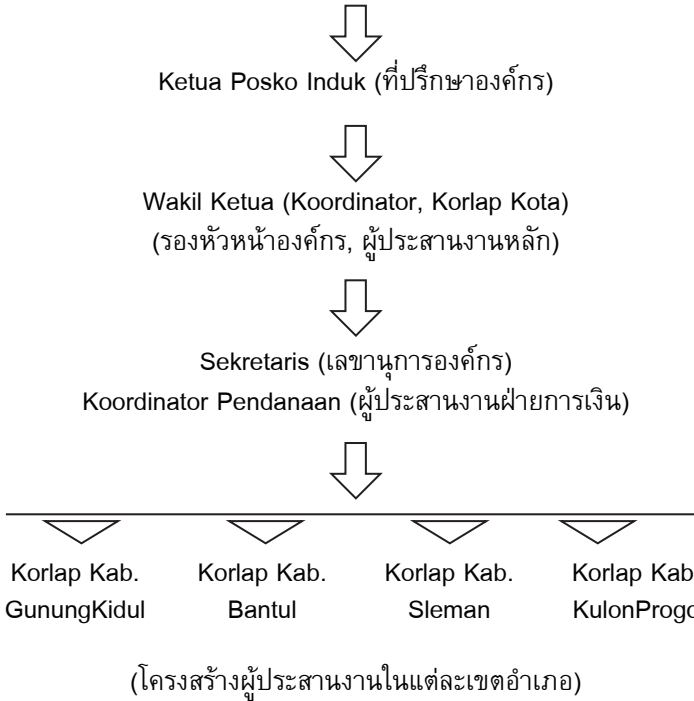
3.1 การจัดโครงสร้างองค์กร

หลังจากบรรดาแกนนำกลุ่มเคลื่อนไหวได้เปิดรับสมาชิกเพื่อจัดตั้ง องค์กร Posko และเริ่มมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ทางแกนนำกลุ่มได้มีการจัด ประชุมขึ้นเป็นครั้งแรกเพื่อจัดโครงสร้างองค์กร โดยได้มีการแต่งตั้งให้มี ผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ขึ้นเพื่อการดำเนินงานที่เป็นระบบ ซึ่งโครงสร้างองค์กร ของ Posko ประกอบด้วยผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

จากผังองค์กรด้านบนทำให้เห็นว่า โครงสร้างองค์กรประกอบไปด้วย

1. Ketua Posko Induk คือ ที่ปรึกษาองค์กร ชื่อ Dr.Pitoyo ชายอายุ ประมาณ 70 กว่าปี เป็นนักวิชาการอิสระอาศัยอยู่ที่กรุงจาการ์ตาและดำรง ตำแหน่งหัวหน้า “ประชาคมชาว Yogyakarta ประจำกรุงจาการ์ตา” (Forum Masyarakat Yogyakarta di Jakarta) ซึ่งเป็นสมาคมที่ก่อตั้งขึ้นโดย ชาว Yogyakarta ที่อาศัยอยู่ที่กรุงจาการ์ตาเมื่อปี 2007 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการปกป้องสถานะพิเศษของเมือง Yogyakarta และเป็นสมาคมที่เป็นต้นแบบ ของการก่อตั้งกลุ่ม Posko Pejuang Ijab Qobul ต่อมาภายหลังทางแกนนำ

Struktur Posko Pejuang Ijab Qobul (โครงสร้างองค์กร)

แผนภาพ 1 แสดงการจัดโครงสร้างองค์กรของกลุ่ม Posko Pejuang Ijab Qobul
ที่มา: แผนภาพโดยผู้เขียน

และสมาชิกกลุ่ม Posko Pejuang Ijab Qobul ได้เชิญ Dr. Pitoyo มาเป็นที่ปรึกษาองค์กร โดยมีหน้าที่หลักคอยให้คำปรึกษาแก่สมาชิกถึงแนวทางการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร

2. Wakil Ketua คือรองหัวหน้าองค์กรและควมตำแหน่งผู้ประสานงานหลักองค์กร รวมทั้งเป็นผู้ประสานงานพื้นที่เขตเมืองด้วยเช่นกัน ผู้ดำรงตำแหน่งนี้จะทำหน้าที่ในการประสานการขับเคลื่อนกิจกรรมองค์กร เป็นผู้วางยุทธศาสตร์หลักร่วมกับแกนนำคนอื่น ๆ และเป็นผู้ดำเนินการจัดการประชุม

เพื่อการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง ตำแหน่งนี้น่าจะเป็นตำแหน่งสำคัญและมีบทบาทมาก ผู้ดำรงตำแหน่งคือ Pak Wiwin ชายอายุ 38 ปีเป็นชาวยอกยาการ์ตา โดยกำเนิด ประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างประจำของสถานที่ราชการแห่งหนึ่งในยอกยาการ์ตา Pak Wiwin ถือเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงคนสำคัญในการก่อตั้งองค์กรในช่วงเริ่มแรก โดยได้เป็นผู้ริเริ่มชักชวนบรรดาเพื่อนฝูงและคนรู้จักที่ใกล้ชิดมาพูดคุยเกี่ยวกับประเด็นสถานะพิเศษเมืองยอกยาการ์ตาและสุลต่านในช่วงที่กำลังเกิดความตึงเครียดขึ้นระลอกล่าสุดเมื่อปลายปี 2010 กระทั่งได้นำมาสู่การจัดตั้งองค์กรเคลื่อนไหวเรียกร้องการคงสถานะพิเศษเมืองยอกยาและสุลต่าน

3. Sekretaris คือตำแหน่งเลขานุการองค์กร มีหน้าที่เป็นเสมือนผู้ช่วยรองหัวหน้าในการประสานงานกับสมาชิก รวมถึงการจัดประชุมและแจ้งวาระการประชุมให้สมาชิกรับทราบ ผู้ดำรงตำแหน่งนี้คือ Pak Giyanto ปัจจุบันมีอาชีพเป็นนักการภารโรงที่โรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งนอกเขตเมืองยอกยาการ์ตา เหตุผลที่เข้าร่วมเพราะต้องการให้สถานะพิเศษเมืองยอกยาและสุลต่านคงอยู่ต่อไป เพราะหากคนในพื้นที่ไม่ออกมาปกป้องแล้ว ความพิเศษของยอกยาการ์ตาก็จะไม่มีอีกต่อไปแน่นอน

4. Koordinator Pendanaan คือตำแหน่งผู้ประสานงานและรับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินขององค์กร มีหน้าที่รวบรวมเงินจากสมาชิกเพื่อนำไปใช้ในการกิจกรรมต่างๆ ผู้ดำรงตำแหน่งนี้คือ Pak Aktifq ชายวัยกลางคนมีอาชีพทำนา เหตุผลในการเข้าร่วมกลุ่ม Posko เพราะอยากมีส่วนร่วมในการแสดงออกเพื่อปกป้องสถานะพิเศษของบ้านเกิดเช่นเดียวกัน

5. Korlap Kab. คือส่วนของผู้ประสานงานในแต่ละพื้นที่เขตอำเภอ ทั้งสี่เขต โดยในตำแหน่งดังกล่าวนี้ ตัวผู้ประสานงานมีหน้าที่มาเข้าร่วมประชุม เพื่อรับทราบและติดตามข่าวคราวความเคลื่อนไหวขององค์กร รวมทั้งรับทราบยุทธศาสตร์ขององค์กรว่าจะมีการจัดกิจกรรมอะไรต่อไป หลังจากนั้นทางผู้ประสานงานเขตพื้นที่ดังกล่าวนี้ก็จะไปบอกกล่าวแก่สมาชิกหรือผู้สนับสนุนกลุ่มในเขตพื้นที่ของตนเองให้รับทราบ ซึ่งในแต่ละ

กิจกรรมหากทางแกนนำกลุ่มต้องการเกณฑ์คนมาเข้าร่วม ก็จะเป็นหน้าที่ของผู้ประสานเขตที่ต้องไปขอความร่วมมือจากสมาชิกในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้มาร่วมกิจกรรมหรือร่วมระดมทุนและทรัพยากรอื่นๆ ที่ทางกลุ่มได้จัดขึ้น

3.2 การระดมทรัพยากรด้านเงินทุน

ในการดำเนินการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งของกลุ่ม Posko ซึ่งต้องอาศัยทั้งกำลังคนและเงินทุนเพื่อขับเคลื่อนนั้น ทางแกนนำกลุ่มจะเริ่มต้นด้วยการนัดประชุมกับแกนนำสมาชิกในแต่ละพื้นที่ รวมถึงสมาชิกทั่วไปของกลุ่มที่สามารถมาร่วมการประชุมได้ โดยในการประชุมแต่ละครั้งมักจะเริ่มต้นด้วยการกล่าวต้อนรับและขอบคุณสมาชิกจากผู้ประสานงานหลักคือ Pak Wiwin จากนั้นทาง Pak Wiwin ก็จะแจ้งวาระการประชุมให้กับผู้ร่วมประชุมรับทราบถึงวัตถุประสงค์การประชุมในแต่ละครั้ง ตัวอย่างเช่น ในการประชุมเพื่อเตรียมจัดกิจกรรมให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งในพื้นที่ทุรกันดาร ด้วยการระดมเงินทุนเพื่อจัดซื้อถังค้ำน้ำให้กับหมู่บ้านได้กักเก็บน้ำไว้ใช้ในยามขาดแคลนน้ำประปา ในกรณีนี้ทาง Pak Wiwin ได้แจ้งให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมทราบว่าในกิจกรรมดังกล่าวนี้ทางกลุ่มมีความจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนเท่าไร ต้องการกำลังคนเป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด เพื่อให้สมาชิกแกนนำกลุ่มได้นำไปแจ้งแก่สมาชิกในพื้นที่ของตนเอง และรวบรวมเงินบริจาคที่ได้รวมทั้งกำลังคนที่พร้อมร่วมกิจกรรม

เท่าที่ผู้เขียนมีโอกาสได้สัมภาษณ์ สังเกต รวมถึงได้เข้าร่วมกับการจัดกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม Posko ผู้เขียนพบว่าโดยปกติ การระดมเงินทุนเพื่อการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวหนึ่งๆ นั้น เงินทุนจะมีที่มาจากสองแหล่งใหญ่คือ แหล่งแรกเป็นเงินที่ได้จากการร่วมสมทบทุนโดยบรรดาสมาชิกและผู้สนับสนุนกลุ่มเอง เงินทุนจากแหล่งที่มานี้มักจะถูกนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวลักษณะเล็กๆ เช่น การจัดกิจกรรมอาสาสมัครให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย กิจกรรมการเดินทางไปเคารพหลุมศพของบรรดาเจ้าเมืองและสุลต่านองค์ก่อนๆ รวมถึงบุคคลสำคัญๆ ในประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย

กิจกรรมการเดินทางไปเยี่ยมเยียนบรรดาสมาชิกและผู้สนับสนุนกลุ่ม Posko ตามเมืองต่างๆ นอกพื้นที่เมืองยอกยาคาร์ตา เหล่านี้เป็นต้น

ในขณะที่แหล่งเงินสำคัญอีกแหล่งคือ แหล่งเงินทุนที่ปกติจะไม่เปิดเผยต่อที่สาธารณะ นั่นคือเงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและเครือข่ายติดสุลต่าน กรณีนี้จะเป็นแหล่งทุนใหญ่ที่จะคอยสนับสนุนให้การดำเนินกิจกรรมการเคลื่อนไหวของกลุ่มสำเร็จลุล่วงไปได้ โดยมีคำแนะนำไปใช้เป็นค่าจัดซื้ออุปกรณ์ วัสดุต่างๆ เพื่อการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหว ตัวอย่างเช่น ธง แผ่นป้าย สติกเกอร์ เสื้อ ตราและสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก หรือในบางกิจกรรมอย่างเช่นการจำลองหนังตะลุงวายัง กุลิต (wayang kulit) หรือวงดนตรีพื้นเมืองกาเมลัน (gamelan) มาทำการแสดงให้สมาชิกและประชาชนทั่วไปได้รับชมนั้น ก็เป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก ซึ่งทางสมาชิกและผู้สนับสนุนทั่วไปไม่สามารถรับผิดชอบเองได้

3.3 การระดมทรัพยากรด้านบุคคล

ขณะที่อาศัยอยู่ในยอกยาคาร์ตาผู้เขียนมีโอกาสได้สัมภาษณ์พูดคุยกับบรรดาสมาชิกกลุ่ม Posko และชาวบ้านทั่วไปที่สนับสนุนการคงสถานะพิเศษเมืองยอกยาและสุลต่านจำนวนหนึ่ง ถึงเหตุผลในการตัดสินใจร่วมเรียกร้องประเด็นดังกล่าวทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมจึงพบว่าเหตุผลนั้นมีหลายประการ

บทบาทสำคัญของสุลต่านในการนำการประท้วงขับไล่อดีตรัฐมนตรีชูฮาร์โตเมื่อปี 1998อย่างสงบครั้งนั้น ในขณะที่อีกหลายพื้นที่ของอินโดนีเซียเต็มไปด้วยความรุนแรง ยังคงเป็นที่จดจำได้ดีของชาวยอกยาคาร์ตาจำนวนไม่น้อย หนึ่งในนั้นคือหญิงวัย 50 ปีคนหนึ่งชื่อ Ibu Ayu แม่ค้าขายอาหารผู้ให้การสนับสนุนการคงสถานะพิเศษเมืองยอกยาและสุลต่านอย่างแข็งขันคนหนึ่ง เล่าว่า

“เหตุที่ชาวยอกยาไม่พอใจแนวคิดรัฐบาลก็เพราะว่า คนที่รู้สึกปลอดภัยเพราะอยู่ใต้บารมีหรือการปกครองของสุลต่าน ทีนี้จึงอยู่แล้วปลอดภัยที่สุด ในอินโดนีเซียเลยก็ว่าได้ แม้อันที่จริงที่ยอกยานี้ก็มีการประท้วงจากบรรดา

นักศึกษาบ่อยเหมือนกันที่อื่นๆ ทว่าอินโดนีเซีย แต่ที่นี้ไม่ค่อยจะมีเหตุรุนแรงอะไรที่สร้างความเสียหายให้กับชีวิตและทรัพย์สิน อย่างเมื่อมีการประท้วงเกิดขึ้นเพื่อขับไล่ซูฮาร์โตเมื่อปี 1998 สุลต่านได้ออกมาห้ามปรามและขอร้องไม่ให้ผู้ประท้วงสร้างความเสียหาย ซึ่งบรรดาผู้ประท้วงก็ได้เชื่อฟังคำของสุลต่าน ดังนั้นที่นี้จึงมักไม่มีเหตุรุนแรงจากการประท้วงเหมือนกันที่อื่นๆ”

เช่นเดียวกันกับความเห็นจาก Pak Bambang และ Ibu Yasnida สองสามีภรรยาที่เป็นสมาชิกกลุ่มเคลื่อนไหว Posko ทั้งสองประกอบอาชีพขายมะพร้าวอ่อนมีร้านตั้งอยู่หน้ามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ในวันหนึ่งผู้เขียนชวนคนที่ เป็นสามีคุยเกี่ยวกับเรื่องสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตา รวมถึงเกี่ยวกับตัวสุลต่านด้วยว่าเหตุใดคนที่นี้จึงให้ความสำคัญพลสุลต่านมาก รวมทั้งเหตุผลที่ทั้งสองคนตัดสินใจเข้าร่วมกับกลุ่มเคลื่อนไหว Posko เขาอธิบายให้ฟังว่า “เป็นเพราะบารมีของสุลต่านยังคงมีอยู่สูงต่อคนที่นี่” พร้อมกับยกตัวอย่างเสริมว่า

“เมื่อใดที่มีการประท้วง ยอกยามักจะไม่ค่อยมีเหตุการณ์รุนแรงบานปลาย ทั้งนี้เพราะสุลต่านมักออกมาปรามไว้ก่อน และผู้ประท้วงก็ยอมเชื่อฟังแต่โดยดี นอกจากนี้สุลต่านมักจะใส่ใจประชาชนเสมอๆ และไม่ใช้เฉพะกับชาวยอกยาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงคนที่มาจากที่อื่นซึ่งอาศัยอยู่ที่นี้ด้วย อย่างล่าสุดกับกรณีของนักศึกษาจากจังหวัดปาปัวที่มาเรียนที่นี้ แล้วได้มีการออกมาประท้วงรัฐบาลกลางต่อกรณีความขัดแย้งที่ปาปัวซึ่งกลับมามีความรุนแรงอีกครั้งในช่วงเวลานี้สุลต่านก็ออกมาบอกว่าไม่ต้องกังวลถ้าหากต้องการออกมาเคลื่อนไหวเพื่อประท้วงรัฐบาลกลาง ถ้าหากมีใครมาก่อวุ่นหรือเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นทุกอย่างอยู่ในความรับผิดชอบของตัวเอง”

ประสบการณ์ดังกล่าวข้างต้นของคนทั้งสองที่ได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของพวกเขามีต่อตัวสุลต่าน อย่างน้อยได้ช่วยชี้ให้เห็นว่าบทบาทสำคัญ

ของสุลต่านในด้านอำนาจและบารมียังคงมีอยู่สูงในสังคมเมืองยอกยาคาร์ตา บุคคลทั้งสามข้างต้นเชื่อว่าความสงบเรียบร้อยจะดำรงอยู่ในยอกยาคาร์ตาต่อไปหากสุลต่านยังคงดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดต่อไป และนั่นเป็นเหตุผลประการหนึ่งต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มเคลื่อนไหวหรือให้การสนับสนุนการคงสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตาและสุลต่าน

ในขณะที่ความเห็นของ Pak Sugeng พ่อค้าขายอาหารอีกคนซึ่งให้การสนับสนุนการคงสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตาและสุลต่าน เขาได้บอกกับผู้เขียนในการพูดคุยกันครั้งหนึ่งหลังจากผู้เขียนเพิ่งจะรู้ว่าที่ดินที่เขาอาศัยอยู่กับภรรยาตรงนี้ไม่ได้เป็นของเขาโดยตรง แต่เป็นที่ดินของสุลต่านซึ่งเขาได้ใช้เป็นที่อยู่อาศัยและทำกินมานานโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าที่ดินใดๆ ลักษณะเช่นนี้ปรากฏอยู่ทั่วไปเมืองยอกยาคาร์ตาทั้งในเขตเมืองและชนบทที่ประชาชนจำนวนมากในปัจจุบันได้ใช้ที่ดินที่เป็นทรัพย์สินของสุลต่านเป็นที่อยู่อาศัยทำกิน เช่นเดียวกับการถือครองที่ดินในยอกยาคาร์ตาจำนวนมากของปากู อาลัม ที่ 9 ซึ่งดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัด ดั่งที่ในงานศึกษาของ Adhi (2010) ได้ชี้ให้เห็นว่าสิทธิการถือครองที่ดินในยอกยาคาร์ตาของปากู อาลัม ที่ 9 โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอ Kulon Progo นั้นมีอยู่เป็นจำนวนมากและได้ให้ประชาชนในพื้นที่ใช้อาศัยและเป็นที่ดินทำกินโดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดเลยด้วยเหตุนี้ จึงทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ซึ่งมีบรรดาผู้สนับสนุนการคงสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตาและสุลต่านอยู่เป็นจำนวนมาก

ด้วยเหตุนี้ สำหรับประชาชนชาวยอกยาคาร์ตาส่วนใหญ่ซึ่งอาศัยและทำกินอยู่บนที่ดินของสุลต่าน การจะสามารถอยู่ภายใต้การปกครองของสุลต่านต่อไปนั้นหมายถึงการที่สถานะพิเศษของเมืองยอกยาคาร์ตาและสุลต่านจะต้องยังคงอยู่ ประชาชนที่มีรายได้น้อยก็จะต้องประสบกับปัญหาเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน หากสถานะยังคงดำรงอยู่ดังเดิมการจัดการเรื่องที่ดินในยอกยาคาร์ตาย่อมเป็นสิ่งที่รัฐไม่สามารถเข้ามาเปลี่ยนแปลงได้แต่หากสถานะพิเศษของยอกยาคาร์ตาและสุลต่านถูกยกเลิกไปนั้นอาจจะหมายถึงการถูกเวนคืนที่ดินที่เคยเป็นของสุลต่านให้กลับกลายเป็น

เป็นของรัฐ และเมื่อนั้นผู้คนขายออกยาคาร์ตาจำนวนมากคงต้องประสบกับปัญหาอย่างแน่นอน

อีกหนึ่งเหตุผลสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจสนับสนุนสถานะพิเศษออกยาและสุลต่านต่อไปของชาวออกยาคาร์ตา นั่นคือปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับความมั่นคงทางการเมืองด้วย กล่าวคือ ออกยาคาร์ตามีสถานะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของอินโดนีเซีย ด้วยเหตุนี้ ประชาชนชาวออกยาคาร์ตาจำนวนมากจึงประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการโรงแรม ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก บริษัททัวร์ รวมไปถึงบรรดาคณิศสามล้อเบจัก (becak) คนบริการรถม้า (andong) เป็นต้น จากการพูดคุยกับบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเหล่านี้จำนวนหนึ่ง ทำให้ผู้เขียนพบว่าพวกเขามีความกังวลเกี่ยวกับประเด็นสถานะพิเศษเมืองออกยาคาร์ตาและสุลต่านอยู่มาก

ในประเด็นดังกล่าวนี้ งานศึกษาของ Adhi (2010) ได้ชี้ให้เห็นว่า เหตุผลหลักที่คนเหล่านี้ให้ความสำคัญต่อประเด็นการคงสถานะพิเศษออกยาคาร์ตาและสุลต่าน นั้นเป็นเพราะการดำรงสถานะพิเศษของเมืองออกยาคาร์ตาภายใต้การปกครองของสุลต่านจะมีผลต่อการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจให้มีความก้าวหน้าต่อไปได้ บรรดาผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องอยู่กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในออกยาคาร์ตานั้น เชื่อว่าสิ่งสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในออกยาคาร์ตาเป็นเพราะความพิเศษของออกยาคาร์ตาในหลายๆ ด้าน ที่สำคัญคือการคงสถานะพิเศษของออกยาคาร์ตาภายใต้การดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดของสุลต่านโดยไม่มีการเลือกตั้ง ซึ่งได้ช่วยสร้างความมั่นคงมีเสถียรภาพทางการเมืองให้เกิดขึ้นกระทั่งส่งผลการดำเนินธุรกิจของพวกเขา

ในการพูดคุยกับ Pak Slamet หนึ่งในผู้ให้การสนับสนุนการคงสถานะพิเศษเมืองออกยาและสุลต่านเช่นกัน เขาผู้ซึ่งประกอบอาชีพพ่อค้าขายบะหมี่รถเข็นที่ถนน Malioboro⁵ มานานกว่า 20 ปี ได้บอกกับผู้เขียนว่า

“ผมกังวลว่าหากมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดเกิดขึ้นจริง แน่หนอนว่าความหมายของสถานะพิเศษของยอกยาจะต้องหมดลง ซึ่งอันที่จริงระบบแบบเดิมนี้อีกที่อยู่แล้ว เพราะภายใต้การปกครองของสุลต่านยอกยาก็สงบเรียบร้อยดี สามารถค้าขายได้อย่างอิสระเสรี ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงควรจะรับฟังความต้องการของประชาชนที่เป็นหลัก เพราะถ้าประชาชนต้องการให้สุลต่านดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดต่อไปโดยไม่ต้องผ่านการเลือกตั้งนั้นหมายถึงรูปแบบดังกล่าวนี้ดีที่สุดสำหรับประชาชนที่นี่แล้ว” (Pak Slamet, สัมภาษณ์ 6 ธันวาคม 2555)

ด้วยเหตุผลที่หลากหลายและแตกต่างกันไปตามบริบทและปัจจัยของแต่ละคนกลุ่มนี้ ได้ส่งผลให้กลุ่ม Posko และรวมถึงขบวนการเคลื่อนไหวของยอกยาคาร์ตาในภาพรวมมีสมาชิกเข้าร่วมและมีบรรดาผู้สนับสนุนอยู่เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การที่พวกเขาเหล่านั้นได้ตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มหรือให้การสนับสนุนกับการเคลื่อนไหวซึ่งมียุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ การเรียกร้องทางการเมืองที่มุ่งชูประเด็นทางวัฒนธรรมหรือใช้อาณานิวัตวัฒนธรรมเป็นพื้นที่เคลื่อนไหวเรียกร้องนั้น อย่างน้อยก็แสดงให้เห็นว่า พวกเขาเหล่านั้นเห็นคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมชาวโดยเฉพะที่ดำรงอยู่ในยอกยาคาร์ตา และได้ใช้ประเด็นนี้เป็นองค์ประกอบหลักในการเคลื่อนไหวผลักดันข้อเสนองานการเมือง

สำหรับภาระระดมทรัพยากรบุคคลเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มนั้น ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นและเช่นเดียวกับวิธีการระดมเงินทุน กล่าวคือ หลังจากการเข้าร่วมประชุมของบรรดาแกนนำและผู้ประสานงานในแต่ละพื้นที่แล้ว ทางผู้ประสานหลักจะกลับไปแจ้งกิจกรรมที่จะถูกจัดขึ้นให้สมาชิกในพื้นที่เขต

⁵ ถนน Malioboro ถือเป็นถนนสายเศรษฐกิจที่สำคัญของเมืองยอกยาคาร์ตา ตั้งอยู่ด้านหน้าวังสุลต่าน ปัจจุบันกลายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเมืองที่เต็มไปด้วยโรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายสินค้าที่ระลึก และครคร่ำไปด้วยนักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกอินโดนีเซียที่มาเยือนอย่างไม่ขาดสาย

ความรับผิดชอบของตนทราบ พร้อมกับเชิญชวนสมาชิกและผู้สนับสนุนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ แต่ในบางกิจกรรมที่ทางกลุ่มต้องการให้สมาชิกเข้าร่วมเป็นจำนวนมากและมีจำนวนผู้ที่แจ้งจะเข้าร่วมน้อยกว่าที่คาดกันไว้ ทางผู้ประสานงานในแต่ละท้องถิ่นก็จะร้องขอสมาชิกคนอื่นๆ ให้มาเข้าร่วมกิจกรรมหากเป็นไปได้ ดังตัวอย่างที่ผู้เขียนพบจากการระดมทรัพยากรคนในการจัดกิจกรรมแสดงหนังตะลุงวายัง คูลิตและวงดนตรีพื้นเมืองกาเมอลัน ซึ่งทางแกนนำกลุ่มประชุมกันว่าจะยากจะให้สมาชิกและประชาชนผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมให้เต็มความจุของศาลาที่จะใช้จัดการแสดง กิจกรรมดังกล่าวจึงเป็นหนึ่งในตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการระดมทรัพยากรคนเพื่อร่วมเคลื่อนไหวในประเด็นดังกล่าวนี้

4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการช่วงชิงบทบาทนำของขบวนการเคลื่อนไหวในยอกยAKARTA

ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการคงสถานะพิเศษในยอกยAKARTA ไม่ได้เป็นหนึ่งเดียวกัน หากแต่ได้แยกส่วนการเคลื่อนไหวเรียกร้องกันไปตามแนวทางของแต่ละกลุ่มอย่างค่อนข้างชัดเจน แม้ว่าถึงที่สุดแล้วกลุ่มต่างๆ มีเป้าหมายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันก็ตาม ประเด็นนี้ผู้เขียนสังเกตเห็นได้จากหลายต่อหลายครั้งที่มีการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวเรียกร้องขึ้นโดยกลุ่มเคลื่อนไหวอื่น อย่างเช่น กลุ่ม Paguyuban Dukuh, Gerakan Rakyat Mataram หรือ Ismoyo เป็นต้น กลุ่มเคลื่อนไหวเหล่านี้จะจัดกิจกรรมเพื่อเรียกร้องการคงสถานะพิเศษเมื่อยอกยAKARTA และสูลต่านตามวาระสำคัญต่างๆ โดยมีลักษณะการเคลื่อนไหวเป็นช่วงๆ ไม่ต่อเนื่องและสม่าเสมอ ซึ่งแตกต่างจากการจัดกิจกรรมโดยกลุ่ม Posko ผู้เขียนเคยถามสมาชิกกลุ่ม Posko หลายคนว่า ปกติแล้วหากมีการจัดกิจกรรมโดยกลุ่มเคลื่อนไหวอื่นๆ นั้นทางสมาชิกกลุ่ม Posko จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยหรือไม่ คำตอบที่ได้รับเหมือนๆ กันคือ แทบจะไม่มีสมาชิกกลุ่ม Posko คนใดเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มอื่นๆ เลย แม้ว่าเป้าหมายของการเคลื่อนไหว จะเป็นสิ่งเดียวกันก็ตาม

เรื่องนี้ได้ช่วยชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเคลื่อนไหวเหล่านี้ในยอกยาคาร์ตาแทบจะไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์หรือร่วมมือกันเพื่อสร้างเครือข่ายและความเข้มแข็งให้กับขบวนการเคลื่อนไหวในภาพรวมเลย ลักษณะการเคลื่อนไหวแบบต่างกลุ่มต่างเดินเช่นนี้ได้รับการยืนยันจากการบอกกล่าวของ Pak Wiwin ในการสนทนากับผู้เขียนครั้งหนึ่ง ผู้เขียนได้ถามเขาไปโดยอ้อมภาพข่าวหนังสือพิมพ์ที่เห็นบ่อยครั้งว่ามีกลุ่มเคลื่อนไหวเรียกร้องการคงสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตาและสูลต่านกลุ่มอื่นด้วยอีกหลายกลุ่มนั้นแสดงว่าในยอกยาคาร์ตาไม่ได้มีแค่กลุ่ม Posko กลุ่มเดียวใช้ไหม Pak Wiwin ตอบผู้เขียนว่า

“ใช่ นอกจากกลุ่มของพวกเราแล้ว ก็ยังมีกลุ่มที่เคลื่อนไหวเช่นเดียวกันอีกประมาณ 4-5 กลุ่ม แต่กลุ่มอื่นๆ นั้น ถ้าพูดกันจริงๆ ก็เป็นการเคลื่อนไหวที่มีลักษณะเป็นแค่ผู้หลง (abu) เท่านั้น ไม่มีรูปธรรมที่ชัดเจน ทั้งนี้เพราะกลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ เหล่านั้นถ้าไม่มีเงินทุนมาสนับสนุนแล้ว พวกเขาก็จะไม่เคลื่อนไหว พวกเขาจะเงียบ พวกเขาจะเคลื่อนไหวก็ต่อเมื่อได้รับเงินทุนจากผู้สนับสนุน ซึ่งเป็นครั้งๆ ไป แต่ต่างจากกลุ่มของเรา ที่แม้จะไม่มีเงินทุนมาสนับสนุน แต่พวกเราก็ยังคงเคลื่อนไหวอยู่เสมอ ทั้งนี้เป็นเพราะจุดเริ่มต้นการเคลื่อนไหวของพวกเรานั้น มาจากความตั้งใจจริงที่จะปกป้องบ้านเกิด โดยไม่ได้คาดหวังว่าจะได้รับการสนับสนุน โดยเฉพาะเงินทุนจากใคร หรือทำเพื่อเอาหน้าแต่อย่างใด ดังนั้น มีเงินหรือไม่มีเงินทุนสนับสนุนเราก็จะยังคงเคลื่อนไหวต่อไปเท่าที่จะสามารถทำได้”

ความเห็นดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นร่องรอยความแตกแยก อย่างน้อยก็ระหว่างกลุ่ม Posko กับกลุ่มเคลื่อนไหวอื่นๆ ในยอกยาคาร์ตา คำกล่าวจากสมาชิกกลุ่ม Posko ข้างต้นทำให้เห็นว่ากลุ่ม Posko เองก็พยายามสร้างภาพลักษณ์ของตนให้ดูเป็นกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายของการเคลื่อนไหวที่ชัดเจนพร้อมกันนั้นก็พยายามทำให้กลุ่มเคลื่อนไหวอื่นๆ ดูต้อยคุณค่าลงโดยเชื่อมโยง

กลุ่มเหล่านี้เข้ากับเรื่องผลประโยชน์ ส่วนกลุ่มตนนั่นเคลื่อนไหวด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่หวังผลตอบแทน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้พบความจริงว่ากลุ่ม Posko เองก็มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับครอบครัวของสุลต่านไม่น้อย ดังเช่นจากครั้งหนึ่งซึ่งผู้เขียนได้มีโอกาสตาม Pak Wiwin และ Pak Kiyanto ไปพบกับญาติสนิทคนหนึ่งของสุลต่าน ต่อมาภายหลังผู้เขียนได้รับการบอกเล่าจาก Mas Prayitno สมาชิกกลุ่ม Posko วิทยุหนุ่มซึ่งมีอาชีพเป็นลูกจ้างประจำสถานที่ราชการแห่งหนึ่งในยอกยาคาร์ตาว่า เงินทุนที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม Posko นั้นมาจากการสนับสนุนของญาติคนหนึ่งของสุลต่านเป็นหลักและที่ผ่านมาก็ได้บริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มเป็นจำนวนมาก

ผู้เขียนคิดว่า การจัดกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่องของกลุ่ม Posko ได้ช่วยให้ผู้คนในยอกยาคาร์ตาจดจำหรืออาจจะเข้าใจว่ากลุ่ม Posko เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียกร้องการคงสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตาและสุลต่าน นอกจากนี้ การที่ศูนย์ประสานงาน Posko มีที่ตั้งชัดเจนเปิดเผย ผู้คนที่ผ่านไปผ่านมามีบริเวณนั้นสามารถสังเกตเห็นได้ ประกอบกับศูนย์ประสานงานแห่งนี้ตั้งอยู่ด้านหน้าวังสุลต่าน ผู้เขียนคิดว่าองค์ประกอบเหล่านี้ได้ช่วยสร้างภาพลักษณ์ให้กับกลุ่ม Posko ในฐานะของกลุ่มการเคลื่อนไหวที่มีบทบาทนำในขบวนการเคลื่อนไหวในยอกยาคาร์ตา จนดูเหมือนว่ากลุ่ม Posko เองก็ได้ใช้องค์ประกอบดังกล่าวนำไปสู่การอ้างความชอบธรรมในการเคลื่อนไหว ดังที่สมาชิกหญิงกลุ่ม Posko คนหนึ่งได้บอกกับผู้เขียนว่า “เมื่อพวกเราจัดกิจกรรมต่างๆ หรือเมื่อมีผู้คนเห็นเราสวมใส่เสื้อสัญลักษณ์การต่อสู้นี้เดินทางไปไหนมาไหน พวกเราก็จะได้รับความเห็นอกเห็นใจจากผู้ที่พบเห็นเสมอ”

อีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนกิจกรรมของขบวนการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นยอกยาคาร์ตา ไม่ใช่เฉพาะแต่กับกลุ่ม Posko แต่ยังรวมไปถึงกลุ่มเคลื่อนไหวอื่นๆ ด้วยเช่นกัน ไม่ค่อยปรากฏปัญหาหรืออุปสรรคขัดขวางในพื้นที่สาธารณะนั้น ผู้เขียนคิดว่าเป็นผลมาจากการที่ขบวนการ

เคลื่อนไหวเหล่านี้สามารถอ้างความชอบธรรม ด้วยการชูประเด็นปกป้องสถานะพิเศษของเมืองยอกยาคาร์ตาและสุลต่าน ซึ่งเชื่อว่าผู้คนส่วนใหญ่ให้การสนับสนุน และผู้เขียนเองมีความเห็นว่าการเคลื่อนไหวของคนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้คงจะได้รับความช่วยเหลือหรือสนับสนุนไม่ทางใดก็ทางหนึ่งจากคนในราชสำนัก ดังเช่นที่กลุ่ม Posko เองได้รับการสนับสนุนทางการเงินเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรม ทั้งนี้โดยที่ผู้เขียนเชื่อว่ากลุ่ม Posko น่าจะเป็นกลุ่มเคลื่อนไหวในยอกยาคาร์ตาที่มีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคนจากครอบครัวสุลต่านมากที่สุด จึงสามารถเคลื่อนไหวในพื้นที่สาธารณะได้อย่างเปิดเผย

ในงานศึกษาของ Adhi (2010) เกี่ยวกับการแสดงออกในพื้นที่สาธารณะเกี่ยวกับความคิดเห็นเรื่องสถานะพิเศษเมืองยอกยาคาร์ตา ได้ชี้ให้เห็นว่าในขณะที่การเคลื่อนไหวของกลุ่มที่สนับสนุนการคงสถานะพิเศษของยอกยาคาร์ตาและสุลต่าน อย่างเช่นกลุ่ม Posko รวมถึงกลุ่มเคลื่อนไหวอื่นๆ สามารถเคลื่อนไหวในพื้นที่สาธารณะได้อย่างเปิดเผย แต่ในทางกลับกันคนที่ไม่เห็นด้วยกับประเด็นการดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดของสุลต่านโดยปราศจากการเลือกตั้ง ไม่สามารถจะเคลื่อนไหวอย่างเปิดเผยได้มากนัก ด้วยเหตุนี้กลุ่มคนที่มีความคิดเห็นต่างไปจากคนกลุ่มใหญ่เหล่านี้จึงมักจะเคลื่อนไหวในทางลับ ทั้งๆ ที่โดยปกติแล้วการเคลื่อนไหวอย่างสงบในพื้นที่สาธารณะย่อมเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้อย่างเปิดเผยในสังคมประชาธิปไตย การที่กลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยเลือกที่จะปกปิดเจตนาของตนเองถูกให้เหตุผลว่า ด้วยเพราะอำนาจและบารมีของสุลต่านที่ยังคงมีอยู่อย่างมากในยอกยาคาร์ตา และรวมไปถึงการที่ผู้คนส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนกับการดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดของสุลต่านโดยปราศจากการเลือกตั้งนั่นเอง

ปรากฏการณ์ลักษณะนี้อาจเรียกว่าเป็น “ภาระทางวัฒนธรรม” (cultural burden) (Nugroho 2002: 37) ที่คนส่วนน้อยที่เห็นต่างไม่สามารถแสดงออกได้อย่างเปิดเผย ยิ่งโดยเฉพาะกรณีที่อยู่เหมือนจะเป็นการแสดงความไม่เคารพต่อสถาบันที่คนส่วนใหญ่ให้การยอมรับ ด้วยเหตุนี้ จึงจะเห็นได้ว่าการได้รับ

การสนับสนุนทั้งในทางลับและเปิดเผยจากคนในครอบครัวสุดต่าน เป็นปัจจัยที่สำคัญมากประการหนึ่งที่ทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อการคงสถานะพิเศษเมืองยอกยAKARTA และสุดต่าน สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมและยุทธศาสตร์ได้อย่างค่อนข้างไม่มีปัญหาและอุปสรรคเท่าไรนัก

5. บทสรุป

สถานะพิเศษเมืองยอกยAKARTA ที่กำลังเป็นปัญหาอยู่ตลอดช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา ปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางสังคมวัฒนธรรมอย่างขนานใหญ่ของอินโดนีเซีย การเคลื่อนไหวเรียกร้องของประชาชนชาวเมืองยอกยAKARTA ตั้งอยู่บนฐานของความไม่แน่นอนทั้งทางสังคม การเมืองและวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ที่เข้ามาพร้อมกระแสป่าของโลกาภิวัตน์ รวมถึงการเผชิญหน้ากับบททดสอบของยุคปฏิรูปภายในสังคมอินโดนีเซียเอง ที่เรียกร้องความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมวัฒนธรรมแบบเก่า ภายใต้กระแสประชาธิปไตยหลังยุคระเบียบใหม่ (Adhi 2010: vii-x) ชาวเมืองยอกยAKARTA เผชิญหน้ากับคำถามท้าทายว่าด้วยรูปแบบการเมืองการปกครองเฉพาะของตนที่ถูกมองจากคนภายนอกว่าไม่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยที่อินโดนีเซียยึดถืออยู่ในยุคปัจจุบัน⁶

ในด้านหนึ่ง ประชาชนชาวยอกยAKARTA ผู้สนับสนุนการคงสถานะพิเศษเมืองยอกยAKARTA และสุดต่าน ได้พยายามตอบโต้ข้อกล่าวหาด้วยการแสดงหลักฐานและการยืนยันต่างๆ ถึงความเป็นประชาธิปไตยในยอกยAKARTA ทั้งจากตัวสุดต่านและระบอบการบริหารปกครอง ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง

⁶ ในงานศึกษาของ Wahyu Kismoyo (2002) ได้อธิบายให้เห็นลักษณะของรูปแบบการปกครองเมืองยอกยAKARTA นับตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น โดยชี้ว่าในยุคสมัยตั้งแต่สุดต่านฮาเม็งกูวอนครั้งที่ 1-8 มีรูปแบบการปกครองในลักษณะสมบูรณาญาสิทธิราชย์แบบเบ็ดเสร็จ (Absolute monarchy) ขณะที่ในสมัยของสุดต่านฮาเม็งกูวอนครั้งที่ 9 นั้นมีรูปแบบการปกครองในลักษณะ อภิชนาธิปไตย (Aristocracy) และในสมัยสุดต่านคนปัจจุบันคือ สุดต่านฮาเม็งกูวอนครั้งที่ 10 มีลักษณะรูปแบบการปกครองแบบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional monarchy)

ก็พยายามเสนอให้คนเห็นว่า ประชาธิปไตยจะมีความหมายอะไรเมื่อไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ด้วยเหตุนี้ การยอมรับในอำนาจและบารมีของสุลต่านทั้งในฐานะผู้นำทางการเมืองและทางวัฒนธรรมจากประชาชนชาวเมืองออกยาคาร์ตา จึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม (Weber 1968, อ้างถึงใน Adhi 2010)

การเกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในเมืองออกยาคาร์ตา จึงไม่ได้วางอยู่บนฐานของประเด็นทางเศรษฐกิจเพียงแง่มุมเดียวอย่างที่เคยเกิดขึ้นกับขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนทั่วโลกในยุคก่อนหน้านี้นี้ หากแต่ได้มีการนำประเด็นหรือแง่มุมอื่นๆ อย่างเช่น วัฒนธรรม อัตลักษณ์ เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วย ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ Kamrava (1999, 3) ได้ชี้ให้เห็นว่า วัฒนธรรมได้กลับมามีบทบาทสำคัญอีกครั้งหนึ่งในทางการเมือง หลังจากที่ก่อนหน้านี้ไม่ได้ถูกให้ความสำคัญมากพอทั้งในการรณรงค์เคลื่อนไหวและการพิจารณาปรากฏการณ์ทางการเมือง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ขบวนการเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในออกยาคาร์ตาเป็นลักษณะของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New social movement) ที่มีเป้าหมายการเคลื่อนไหวไกลไปจากประเด็นทางการเมืองที่เน้นการช่วงชิงอำนาจรัฐหรือกดดันขั้วรัฐบาลเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการเคลื่อนไหวเชิงสังคมวัฒนธรรมในหลากหลายมิติ (ไชยรัตน์ 2540, 9; Buechler 1995, 451-452)

ด้วยเหตุนี้ ปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวเรียกร้องประเด็นการดำรงสถานะพิเศษเมืองออกยาคาร์ตาและสุลต่านโดยขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชน จึงเป็นการเคลื่อนไหวโดยใช้เอกลักษณ์หรือความเฉพาะเจาะจงของกลุ่มตนเป็นสำคัญ และแม้ว่าการเคลื่อนไหวดังกล่าวจะนำไปสู่ความขัดแย้งถึงเคียด เช่นเดียวกับกับการเคลื่อนไหวในอดีต แต่ความขัดแย้งดังกล่าวนี้มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน และรอบด้านมากกว่า อันทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนที่นี่มีลักษณะเฉพาะบางประการที่แตกต่างไปจากขบวนการเคลื่อนไหวในพื้นที่อื่นๆ อันเนื่องมาจากบริบททางสังคม การเมือง และ

วัฒนธรรมดำรงอยู่ในสังคมชาวเมืองยอกยAKARTA และมีอิทธิพลต่อวิถีคิดและการดำเนินชีวิตของผู้คนในเมืองนี้อย่างสำคัญ เห็นสิ่งอื่นใด ขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาชนในเมืองยอกยAKARTA ต่อประเด็นดังกล่าวนี้ ได้เป็นตัวอย่างสำคัญประการหนึ่งที่เปิดเผยให้เห็นวิถีแห่งยุคสมัยของการปฏิรูปในอินโดนีเซีย ซึ่งในท้ายที่สุดปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวของชาวยอกยAKARTA อาจเป็นสิ่งบ่งชี้ประการหนึ่งได้ว่า ตลอดระยะเวลาการปฏิรูปอินโดนีเซียที่ผ่านมาเกือบสองทศวรรษ อาจเป็นระยะเวลาที่เร็วเกินกว่าจะตอบได้ว่าผลของการปฏิรูปประเทศเพื่อไปสู่ประชาธิปไตยนั้นเป็นเช่นไร

เอกสารอ้างอิง

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540). **ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่/ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ: บทสำรวจพัฒนาการสถานภาพและนัยยะเชิงความคิด/ทฤษฎีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2552). **กรอบการวิเคราะห์การเมืองแบบทฤษฎีขบวนการทางสังคม**. เชียงใหม่: มูลนิธิไฮนริคเบลล์ (สำนักงานภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้).
- Bertrand, J. (2004). **Nationalism and Ethnic Conflict in Indonesia**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bruinessen, M. V. (ed). (2013). **Contemporary Developments in Indonesia Islam: Explaining the 'Conservative Turn'**. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Buechler, S. M. (1995). **New Social Movement Theories**. The Sociological Quarterly 36(3): 451-452.
- Bunte, M. and Andreas U. (ed). (2009). **Democratization in Post-Suharto Indonesia**. Abingdon: Routledge.
- Emmerson, D. K. (ed). (1999). **Indonesia beyond Suharto: Polity,**

- Economy, Society, Transition.** Armonk, NY: M.E. Sharpe.
- Erb, M., Priyambudi S. and Carole F. (eds). (2005). **Regionalism in Post-Suharto Indonesia.** London: Routledge.
- Hefner, R. W. (2000). **Civil Islam: Muslims and Democratization in Indonesia.** Princeton: Princeton University Press.
- Kamrava, M. (1999). **Cultural Politics in the Third World.** London: UCL Press.
- Klinken, G. V. (2003). Ethnicity in Indonesia. In **Ethnicity in Asia**, edited by Colin Mackerras. London and New York: Routledge.
- Nordholt, H. S. and G. V. Klinken (eds). (2007). **Renegotiating Boundaries: Local Politics in post-Soeharto Indonesia.** Leiden: KITLV.
- O'Rourke, K. (2002). **Reformasi: The Struggle for Power in Post-Soeharto Indonesia.** Crows Nest, NSW: Allen & Unwin.
- Platzdasch, B. (2009). **Islamism in Indonesia: Politics in the Emerging Democracy.** Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

ภาษาอินโดนีเซีย

- Adhi Darmawan. (2010). **Jogja Bergolak: Diskursus Keistimewaan DIY Dalam Ruang Publik.** Yogyakarta: Kepel Press. [จากงานที่วุ่นวาย: การอภิปรายสถานะพิเศษเมือง Yogyakarta ในพื้นที่สาธารณะ]
- Ardian Kresna. (2011). **Sejarah Panjang Mataram: Menengok Berdirinya Kesultanan Yogyakarta.** Yogyakarta: DIVA Press. [ประวัติศาสตร์อันยาวไกลของมะตะรัม: เฟื่องพินิจกำเนิดราชสำนักสุลต่าน Yogyakarta]
- Heru Nugroho. (2002). "Kritis Legitimasi Keistimewaan Yogyakarta."

In **Interpretasi Kritis Keistimewaan Yogyakarta**, edited by Heru Nugroho. Yogyakarta: Kanisius (Center for Critical Social Studies). [การตีความเชิงวิพากษ์สถานะพิเศษของยกยAKARTA]
Heru Wahyukismoyo. (2004). **Keistimewaan Jogja VS Demokratisasi**. Yogyakarta: BIGRAF Publishing. [สถานะพิเศษของจก VS กระบวนการประชาธิปไตย]

สัมภาษณ์

- Pak Joko. (2555, กุมภาพันธ์). ขายสินค้าที่ระลึก [สัมภาษณ์].
- Ibu Ayu. (2554, 11 พฤศจิกายน). แม่ค้าขายอาหาร [สัมภาษณ์].
- Pak Sugeng. (2554, 11 พฤศจิกายน). พ่อค้าขายอาหาร, [สัมภาษณ์].
- Pak Bambang. (2555, 18 ตุลาคม). ขายน้ำมะพร้าวและเป็นสมาชิกกลุ่มเคลื่อนไหว Posko [สัมภาษณ์].
- Ibu Yusnida. (2555, 18 ตุลาคม). ขายน้ำมะพร้าวและเป็นสมาชิกกลุ่มเคลื่อนไหว Posko [สัมภาษณ์].
- Veronica. (2555, 10 มกราคม). นักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในเมืองยกยAKARTA [สัมภาษณ์].
- Pak Slamet. (2555, 6 ธันวาคม). ขายบะหมี่บนรถเข็น [สัมภาษณ์].
- Pak Setiawan. (2555, 6 ธันวาคม). ถีบสามล้อรับจ้างและเป็นสมาชิกกลุ่มเคลื่อนไหว Posko [สัมภาษณ์].
- Pak Wiwin. (2554, 13 พฤศจิกายน). ลูกจ้างประจำสถานที่ราชการแห่งหนึ่งและเป็นแกนนำคนสำคัญของกลุ่มเคลื่อนไหว Posko [สัมภาษณ์].
- Pak Wisnu. (2555, 3 มกราคม). ข้าราชการเกษียณอายุและเป็นสมาชิกกลุ่มเคลื่อนไหว Posko [สัมภาษณ์].

